

نگاه

تهران - قاهره در مدار بسته

حجت‌الله جودکی*

● از سال ۱۹۵۲ که نظام سلطنتی در مصر از بین رفت و ملی‌گرایان به رهبری عبدالناصر با کودتا حکومت را در دست گرفتند تا زمان فعلی که آقای السیسی به‌عنوان نماینده نظامیان بار دیگر حاکم مصر شده، فقط در چند سال از دوران محمد انور سادات روابط میان تهران و قاهره به اوج رسید و در واقع ماه‌سل روابط دو کشور همان دوران کوتاه بود و بقیه ایام میان ایران و مصر نوعی تخاصم و سوءظن حاکم بوده است. در دهه ۵۰ میلادی دکتر محمد مصدق الگوی ملی‌گرایان مصر بود و همین مسئله شاه ایران را آزار می‌داد. در اواخر دوران عبدالناصر، روابط میان دو کشور برقرار شد و هیاتی از نظام شاهنشاهی ایران در مراسم تدفین عبدالناصر حاضر شد. از این به بعد روابط دو کشور بهبود یافت و بعد از دگردیسی انورسادات و نزدیکی او به کشورهای محافظه‌کار عرب، روابط تهران و قاهره کاملاً عادی شد. در دوران انقلاب ایران، شاه برای استراحت به شهر اسوان در مصر رفت و انور سادات به‌خوبی از او پذیرایی کرد. روابط ایران و مصر با پیروزی انقلاب اسلامی و توافق کمپ دیوید میان مصر، اسرائیل و آمریکا رو به تیرگی نهاد و مصر برای مقابله با نظام ایران در کنار آمریکا و اسرائیل قرار گرفت. در همین دوران به دستور امام خمینی روابط ایران و مصر قطع شد. در جنگ تحمیلی هم مصر در کنار صدام ایستاد.

به یک روایت که به تازگی منتشر شده، بعد از جنگ تحمیلی و در اواخر دوران ریاست آقای هاشمی‌رفسنجانی، شورای امنیت ملی ایران اجازه ایجاد روابط سیاسی با مصر را تصویب کرد. در این زمان مرحوم سیداحمد خمینی در ملاقات با رهبری به جمله امام خمینی در وصیت‌نامه ایشان اشاره کردند و اینکه صلاح نیست در این شرایط با مصر ارتباط سیاسی برقرار کنیم، بنابراین به توصیه رهبری مقرر شد که با مصر فقط رابطه فرهنگی ایجاد شود. از آن به بعد تقویت رابطه فرهنگی با مصر در اولویت مسئولان نظام قرار گرفت. در مقابل مصری‌ها به این پیشنهاد تمکین نکردند و اعلام کردند بدون رابطه سیاسی، ایجاد رابطه فرهنگی ممکن نیست، چندی بعد با برگزاری همایش بزرگداشت دو رهبر تقریبی جهان اسلام یعنی آیت‌الله بروجردی و شیخ شلتوت در شهر قم، روابط ایران و مصر وارد فاز تازه‌ای شد و در هر دو کشور از آن استقبال کردند. اندکی بعد گروه انصار حزب‌الله در ایران با ترسیم چهره خالد اسلامبولی، عامل ترور محمد انور سادات بر روی ساختمانی در خیابان خالد اسلامبولی تهران سطح روابط دوستانه میان دو کشور را به قیل از برگزاری همایش یادشده رساندند و پرونده جدیدی در روابط دو کشور گشودند که دیدار آقای خاتمی ریاست‌جمهور وقت ایران و آقای حسنی مبارک در ژنو هم نتوانست آن را حل کند. مسائل مثبت و منفی میان دو کشور ایران و مصر در چند سال اخیر آن قدر زیاد است که اگر بخواهیم عناوین آنها را نام ببریم، در حد پرونده قطوری می‌شود. برخی تصور می‌کنند روابط دو کشور هیچ‌گاه مثبت نبوده و همواره بر مسائل اختلافی تاکید کرده‌اند، در حالی که چنین نیست. از دوران رژیم سابق چند نهاد ایرانی و مصری در مصر فعال شده‌اند که هنوز به کار خود ادامه می‌دهند. قیل از انقلاب هم باوجود تیرگی روابط در قاهره که آیت‌الله شیخ محمدتقی قبی بعد از جنگ جهانی دوم به کمک مصریان آن را بنیان نهاد، گروه‌ها که داعش آخرین نماد آن است آن‌چنان ضری به جهان اسلام زده که در همه جا قابل مشاهده است. کافی است اشاره کنیم که بیشترین جنگ‌های دنیا درحال‌حاضر در جغرافیای جهان اسلام در جریان است و تقریباً اکثر تروریست‌های جهان پسوند اسلامی را یکد می‌کشند و اختلافات میان کشورهای اسلامی به مراحل بسیار خطرناکی رسیده است. با ضرس قاطع می‌توان گفت که حجم ادبیات اختلاف‌افکن میان مذاهب اسلامی در ۲۰ سال اخیر صدها برابر کل تاریخ اسلام است. در شرایط فعلی نقش گذشته مصر در میان کشورهای عربی به دلیل مشکلات سیاسی و اقتصادی ناشی از رویکرد نادرست رهبران این کشور قابل یافته و این مشکلات آنها را به ریزه‌خواری در برابر کشورهای چون عربستان و امارات کشانده تا جایی‌که آنها دو جزیره استراتژیک خود را در برابر پول به عربستان واگذار کردند. بنابراین بعید است که مصری‌ها برای بازگشت روابط پیش‌قدم شوند، به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران هم در جایگاهی نیست که بتواند کمک مالی قابل‌توجهی در اختیار آنها قرار دهد. در نتیجه روابط سیاسی ایران و مصر و به‌تبع آن روابط فرهنگی و اقتصادی دو کشور همچنان ناپایدار و در حالت ایستای فعلی ادامه خواهد یافت. البته چنانچه به هر دلیلی ژنرال‌ها در مصر قدرت را به مردم واگذار کنند، غیرنظامیان عاقلانه‌تر در مورد روابط با ما تصمیم خواهند گرفت.

نماینده اسبق فرهنگی ایران در قاهره

politics@sharghdaily.ir

مروری بر مناسبات ایران و مصر در سالگرد قطع رابطه

چراغ‌های رابطه همچنان تاریک‌اند

پرنسپال

شرق: ۳۷ سال از ۱۰ اردیبهشت ۵۸ می‌گذرد؛ روزی که روابط تهران و قاهره رسماً قطع شد. در این مدت‌زمان طولانی بیچیدگی‌های موجود در روابط این دو کشور همچنان باقی است. فرازوفرودهای بسیاری طی شده و رفتن‌وآمدن دولت‌ها نیز کاری از پیش نبرده است. مسیر بهبود روابط، نامووارتر و اختلافات عمیق‌تر از آن است که به‌سادگی حذف یا تغییر نام یک خیابان، ابراز تمایل به بازکردن سفارت ظرف یک نیم‌روز و... طی شود. حتی اهم فی‌الاهم‌کردن چالش‌های فی‌مابین نیز کار ساده‌ای نیست. سال‌ها از کمپ دیوید و دیگر مسائل مورد اختلاف گذشته اما هنوز هم روابط سیاسی و به‌تبع آن روابط اقتصادی و فرهنگی دو کشور ناپایدار و آسیب‌پذیر است

و راهکار برون‌رفت از این شرایط را نیز نمی‌توان در جایی غیر از تاریخچه روابط دو کشور پیدا کرد.

شاهزاده‌خانم مصری در تهران

ایران و مصر صمیمانه‌ترین روابط خود را در دوران پهلوی و همان‌وقتی تجربه کردند که شاهزاده‌خانم مصری به تهران آمد تا در درباری کم‌شکوه‌تر از آنجا که بزرگ شده بود، ملکه باشد. جدایی ملکه فوزیه از محمدرضاشاه پهلوی گام نخست در تخریب روابط فی‌مابین بود، سرنگونی نظام سلطنتی در مصر، پیروزی انقلاب اسلامی، حمایت انورسادات از خاندان پهلوی، کمپ دیوید و... همه‌وهمه در کنار هم سبب شد تا پل‌های این روابط یکی پس از دیگری خراب شوند.

مرور تاریخچه روابط ایران و مصر را باید از سال ۱۳۰۰ و تأسیس سفارت ایران در مصر آغاز کرد. ایران یکی از نخستین کشورهایی بود که مصر را به رسمیت شناخت و به سمت گسترش روابط با قاهره حرکت کرد. خاندان فؤاد و فاروق در مصر همان روشی را دنبال می‌کردند که رضخان در ایران. آتانورک در ترکیه و آمان‌الله‌خان در افغانستان به کار گرفته بودند. ازهمین‌رو دو کشور مشترکات بسیاری داشتند که به تعمیق روابط کمک می‌کرد اما برخی از اتفاقات موجب شد روابط دو کشور از این مدار خارج شده و وارد سرایشایی شوند؛ همان ازدواجی که سمبل روابط صمیمانه دو کشور بود به طلاق رسید. از طرف دیگر دربار ایران شاهد استقبال مصر از نخست‌وزیری بود که به‌عنوان رهبر ملی شدن صنعت نفت، میانه خوبی با دستگاه سلطنت نداشت. حمایت از مبارزات ایرانیان برای ملی‌شدن صنعت نفت و استقبال از مصدق که در بازگشت از نیویورک - حضور در سازمان ملل - به قاهره رفته بود آغاز تیرگی روابط بود. در ادامه به‌قدرت‌رسیدن جمال عبدالناصر و اوج‌گیری ناسیونالیسم عربی که در راستای آن خلیج فارس را چیز دیگری می‌نامید موجب سردی هرچه‌بیشتر روابط شد چراکه ایران دولت هم‌پیمان خود را در قاهره از دست داده بود. انعقاد پیمان بغداد (سال ۱۹۵۴) و نقش فعال ایران در آن نیز رویداد بسیار مهمی بود که متغیرهای سیاسی منطقه خاورمیانه را دگرگون کرد و روابط ایران و مصر را به حالت رقابت و رویارویی درآورد. در همین راستا جمال عبدالناصر (در تابستان ۱۳۳۹) در پی نطق شدیدالحنی علیه حکومت شاه، دستور قطع رابطه سیاسی با تهران را به دلیل آنچه «هم‌پیمانی شاه با اشغالگران صهیونیست» می‌نامید صادر کرد. این قطعی روابط نیز همچون صمیمیت قیل از آن خیلی ادامه‌دار نبود و یک ماه پیش از مرگ ناصر، در دست همان وقتی که سادات در دوره بیماری منجر به فوت ناصر زمام امور را به دست گرفته بود، مجدداً برقرار شد. بهبود روابط دو کشور در زمان انورسادات به این خاطر بود که دوستی محمدرضا پهلوی با

رئیس‌جمهوری وقت مصر فراتر از روابط دیپلماتیک بود و کمک‌های ایران به مصر در جنگ یوم کیبور و حمایت انورسادات از خاندان پهلوی بعد از انقلاب اسلامی را نیز در همین چارچوب می‌توان تعریف کرد.

دلخوری‌های پس از انقلاب

پناه‌دادن به محمدرضا پهلوی و خانواده‌اش در آن روزهایی که تهران به بازگردانده‌شدن آنها اصرار داشت همان خشتی بود که در روابط دو کشور کج نهاده شد. انورسادات پای دوست قدیمی خود ایستاد و برای او مراسم تدفین باشکوهی در مسجدالرفاعی برگزار کرد. بعد هم ماجرای کمپ دیوید و به‌رسمیت‌شناختن اسرائیل پیش آمد و ایران و مصر در سال ۱۳۵۸ و به فرمان امام‌خمینی روابط خود را قطع کردند. دلخوری ایران از مصر به حدی بود که بعد از ترور انورسادات در یک رژه نظامی (مهرماه ۱۳۶۰) خالد اسلامبولی را شهید نامید و یک خیابان در تهران به نام او کرد. از سوی دیگر نمی‌توان نادیده گرفت که مصر در سال‌های جنگ ایران و عراق از دشمن ما حمایت می‌کرد.

دیپلماسی

کناخ‌ناخشودنی

۲۰ سال به همین روال گذشت تا اینکه رئیس دولت اصلاحات در ژنو و در حاشیه یک دیدار بین‌المللی با حسنی مبارک، رئیس‌جمهور مصر، ملاقات کرد و باب دیدارهای دیپلماتیک باز شد اما مخالفت‌های گسترده داخلی مانع از آن شد که در آن زمان تغییر زیادی در روابط دو کشور ایجاد شود. همچنین تلاش‌هایی که در زمینه تغییر نام خیابان خالد اسلامبولی صورت گرفت نیز به جایی نرسید. ناگفته نماند که کمی پیش از آن نیز تلاش‌هایی صورت گرفته بود. برای مثال آیت‌الله اکبر هاشمی‌رفسنجانی در گفت‌وگویی که در آذرماه ۱۳۷۸ در روزنامه انتخاب منتشر شد به مصوبه شورای‌عالی امنیت ملی برای برقراری رابطه با مصر اشاره می‌کند.

دولت نهم نیز به بهبود روابط با مصر علاقه‌مند بود و تلاش‌هایی در این راستا کرد. برگزاری اجلاس وزرای خارجه کشورهای همسایه عراق فرصتی شد تا احمد ابوالغیط، وزیر خارجه مصر، به تهران بیاید و میهمان منوچهر متکی، وزیر خارجه وقت، باشد؛ پس از آن دیدارهای دیگری نیز صورت گرفت. مقام‌الاتر از متکی یعنی محمود احمدی‌نژاد که به برقراری روابط دو کشور خوش‌بین‌تر بود، در اردیبهشت ۱۳۸۶ یک گام فراتر رفت و در پاسخ به یک خبرنگار مصری گفت که «آماده هستم تا اگر همین امروز دولت مصر اعلام آمادگی کند، سفارتمان را در آن کشور دایر کنیم». این اظهارنظر او اگرچه فضا را در مصر برای نزدیکی بیشتر دو کشور مساعدتر کرد اما پاسخ سردی از سوی ابوالغیط، وزیر خارجه مصر، گرفت. او در گفت‌وگویی با روزنامه الشرق‌الاوسط حذف‌نشانه خالد اسلامبولی را پیش‌شرطی دانست که ۹۰ درصد مشکلات را حل خواهد کرد و پس از آن گفت‌وگو در مورد روابط دو کشور ممکن خواهد بود.

فیلم در مقابل فیلم

درهمین‌حال که نام یک خیابان می‌توانست سرنوشته روابط دو کشور مهم منطقه را تعیین کند، چالش دیگری ایجاد شد. فیلم مستندی به نام اعدام فرعون (تیرماه ۱۳۷۸) ساخته و از صداوسیما جمهوری اسلامی ایران پخش شد؛ فیلمی که در آن از انور سادات، به‌خاطر آشتی با اسرائیل به‌عنوان یک «خائن» و از عامل ترور او به‌عنوان یک «قهرمان» یاد شد. دولت مصر نیز به پخش این فیلم از تلویزیون ایران شدیداً اعتراض کرد و آن را غیرمسئولانه خواند.

معاون وزیر خارجه مصر در امور آسیا، رئیس دفتر حفاظت از منافع ایران در قاهره را فراخواند و تأثیر این فیلم در روابط دو کشور را منفی عنوان کرد. مصری‌ها به همین هم اکتفا نکرده و در واکنش به این فیلم که «ستاد پاسداشت شهدای نهضت جهانی اسلامی» آن را سادات ساخته بود، دفتر شبکه عرب‌زبان «العالم» را با دخالت پلیس قاهره پلمب کردند. لغو مسابقه دوستانه میان تیم‌ملی فوتبال ایران و تیم‌ملی فوتبال مصر نیز یکی دیگر از پس‌لرزه‌های انتشار

فیلم مذکور بود. ماجرا به همین‌جا ختم نشد و پس از آنکه دانشگاه الازهر - یکی از مهم‌ترین مراکز علمی جهان اسلام - در اعتراض، خواستار سوزاندن این فیلم شد، سخنگوی رسمی حزب ملی حاکم در مصر، از آغاز به کار یک پروژه تولید فیلم علیه جمهوری اسلامی خبر داد. رسیدن موج «بیداری اسلامی» به مصر و مواضع ایران نسبت به آن نیز از دیگر عوامل اثرگذار بر روابط دو کشور بوده است.

اجلاس غیرمتمعهدها در تهران و حضور مرسى نیز یک‌بار دیگر دو کشور را به بهبود روابط امیدوار کرد اما نتیجه‌ای نداشت. او در تهران، ایران را کشور دوست و برادر خواند و در حاشیه نشست با احمدی‌نژاد گفت: «احساس دوستی و برادری میان مردم ایران و مصر احساسی متقابل بوده و ما همواره از مواضع و حرکت روبه‌جلو و سازنده ملت ایران در رشد و توسعه و پیشرفت تجلیل می‌کنیم». وی در پاسخ سخنان احمدی‌نژاد که مصر را شریک راهبردی ایران خوانده بود نیز گفت: «مصر نیز ایران را شریک راهبردی خود می‌داند».

با غزه، خاک ایران را ترک کند. وزارت خارجه مصر نیز با صدور بیانیه‌ای نسبت به این اقدام واکنش نشان داد. این نگاه گذرا به فرازوفرودهای روابط دو کشور به این خاطر است که روشن شود اگر دولت یازدهم بهبود روابط با این کشور را در راستای سیاست‌های منطقه‌ای خود در نظر داشته باشد باید از کجا شروع کند و چگونه وارد عمل شود. کمااینکه رویکرد دولت روحانی در این مدت نشان داده است که برای گشودن فصل تازه روابط، بر نقاط مشترک موجود همچون مبارزه با تروریسم و حل مسألتی همچون پرونده سوریه تأکید دارد. برخی از تحلیلگران مصری نیز همین نظر را دارند. به‌عنوان مثال مصطفی زهران، تحلیلگر سیاسی مصر در

گفت‌وگو با شبکه العالم در بهمن ۱۳۹۳ گفته بود: «هماهنگی میان ایران و مصر به‌ویژه در زمینه مبارزه با تروریسم و مقابله با خطر گروه تروریستی داعش در سطح بالایی قرار دارد؛ خطری که هم‌اکنون در دو کشور بزرگ عرب یعنی سوریه و عراق در حال امتدادیافتن است. هماهنگی سیاسی میان ایران و مصر در خصوص پرونده‌های دیگر نیز در سطح بالایی قرار دارد و تنها نکته باقیمانده آن است که روابط دو کشور نه در سطح کاردار در قاهره و تهران بلکه تا سطح مبادله سفرا بالا برود». عصام شریف، هماهنگ‌کننده جنیش جوانان برای عدالت و آزادی مصر، نیز گفته بود: «زمان آن فرارسیده که ایران و مصر بروتکل همکاری در زمینه مبارزه با تروریسم را به امضا برسانند».

از نظر ناظران سیاسی، این اظهارات بیانگر خواست مصری‌ها برای گشودن افق‌های همکاری اقتصادی و تجاری با تهران است اما دیدن این نشانه‌ها به‌هیچ‌وجه برای دستیابی به هدف - بهبود روابط دو کشور - کافی نیست و باید منتظر ماند تا اختلافات کهنه یک‌بار برای همیشه حل‌وفصل شوند.

کوتاه دیپلماسی

روسیه آماده تولید

تانک‌های T-90 در ایران

● ایستا: روسیه اعلام کرد که آماده است تولید تانک‌های T-90 روسی را تحت لیسانس ایران آغاز کند. خالیتوف، معاون مدیرکل شرکت «اورال واکن زاوود» که بزرگ‌ترین شرکت تانک‌سازی در جهان است، گفت: اگر ایران بخواهد، ما آماده آغاز همکاری هستیم.

رئیس‌جمهور کره جنوبی

فرداد تهران

● ایرنا: «پارک گئون هی»، رئیس‌جمهور کره‌جنوبی با هیأت اقتصادی همراهش از فردا (یکشنبه ۱۲ اردیبهشت) در تهران خواهد بود تا در یک سفر سه‌روزه با حسن روحانی، همتای ایرانی خود دیدار و گفت‌وگو کند. بنا بر اعلام نهاد ریاست‌جمهوری این کشور بزرگ‌ترین هیأت تجاری مصر شامل ۳۴ نفر از بازرگانان و صاحبان صنایع بزرگ، او را در این سفر همراهی می‌کنند و هدفشان گسترش روابط با ایران به‌عنوان مهم‌ترین کشور منطقه خاورمیانه است.

مذاکره با ۳۰ کشور

برای تسهیل صدور روادید

● ایرنا: حسن قشقایی، معاون کنسولی و امور مجلس وزیر امور خارجه، از مذاکرات با ۳۰ کشور برای تسهیل صدور روادید خبر داد و گفت سال گذشته چهارمیلیون و ۵۰۰هزار نفر ویزای ایران را دریافت کردند. او همچنین از افزایش صدور روادید برای اتباع ایرانی توسط سفارتخانه‌های خارجی مقیم تهران خبر داد و گفت: این افزایش برای کشورهای اروپایی ۳۰ درصد و برای کشورهای غیراروپایی ۵۰ درصد بوده است.

مقدمه‌چینی برای تعامل

بانک‌های انگلیسی با ایران

● فارس: بانک‌های بزرگ انگلستان کارگروهی را برای پیش‌روند برداشته‌شدن تحریم‌های ایران و ازسرگیری مرادوات بانکی با این کشور، تشکیل داده‌اند. این در حالی است که «ساجد جاوید»، وزیر بازرگانی دولت انگلیس، آمده است قصد سفر به تهران و دیدار با مقامات تجاری- اقتصادی ایران را دارد.

اطلاعیه مهم دعوت به همکاری

شرکت صنعتی پارس خزر (سهامی عام) به منظور توسعه شبکه توزیع و فروش محصولات خود، در سراسر کشور، اشخاص واجد شرایط ذیل را در قالب قرارداد ویژه نمایندگی فروش یا فروشگاه اختصاصی (برندشاپ) به همکاری دعوت می‌نماید:

۱. دارا بودن حسن شهرت، اعتبار و وثائق معتبر
۲. در اختیار داشتن ملک، سرقفلی و یا قرارداد اجاره ۳ ساله فروشگاه مورد نظر(متقاضیان برندشاپ)
۳. حداقل متراژ ۲۰ متر مربع (متقاضیان برندشاپ)
۴. مناسب بودن موقعیت ملک در منطقه (متقاضیان برندشاپ)
۵. ترجیحاً داشتن جواز کسب لوازم خانگی
۶. ترجیحاً داشتن سابقه فروش لوازم خانگی

از متقاضیان محترم درخواست می‌شود فرم ذیل را تکمیل نموده و در اسرع وقت به شماره فاکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۷۴۲۹ یا صندوق پستی: ۳۳۸۳-۱۵۸۱۵ و یا به پست الکترونیکی: marketing@parskhazar.com ارسال نمایند.

مشخصات فردی:

نام: شماره شناسنامه: نام خانوادگی: کد ملی: نام پدر: تلفن همراه: شماره تلفن: سابقه فعالیت در صنف لوازم خانگی: کد اقتصادی:

مشخصات فروشگاه:

آدرس دقیق فروشگاه/ استان: شهرستان: بخش: خیابان اصلی: خیابان فرعی: پلاک: کدپستی ۱۰ رقمی: شماره تلفن: وضعیت مالکیت: ○ ملکی ○ سرقفلی ○ استیجاری متراژ ملک (متر مربع): تعداد دهنه فروشگاه: تعداد خطوط تلفن: دارای جواز کسب از اتحادیه(صنف): سابقه و آخرین وضعیت فعالیت فروشگاه: